

Delphi

Ett år med lagen om otillbörliga handelsmetoder (UTP-lagen) – vad har hänt?

Elisabeth Eklund / Partner / Advokat, **Adam Odmark** / Senior Associate / Advokat

Ett år med lagen om otillbörliga handelsmetoder (UTP-lagen) – vad har hänt?

Elisabeth Eklund / Partner / Advokat, **Adam Odmark** / Senior Associate / Advokat

Inledning

Det har nu gått ett år sedan lagen om förbud mot otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter (den s.k. UTP-lagen, eller LOH som Konkurrensverket benämner den) trädde ikraft den 1 november 2021. I detta nyhetsbrev redogör vi kort för Konkurrensverkets aktiviteter på området sedan vårt senaste nyhetsbrev i juni¹ och avslutar med att reflektera över året som gått.

Tolkningar från Konkurrensverket i ställningstaganden och uttalanden

Inledande kommentarer

Sedan vårt senaste nyhetsbrev har Konkurrensverket publicerat ett nytt ställningstagande om fakturafinansieringslösningar. Ställningstagandet överensstämmer i allt väsentligt med det utkast som vi skrev om då. Utöver detta formella (men inte juridiskt bindande) ställningstagande har verket gjort två uttalanden om förbudet mot avbeställningar med kort varsel respektive betalfrister som överstiger 30 dagar.

Konkurrensverkets ställningstagande om fakturafinansieringslösningar (s.k. supply chain financing)

Enligt Konkurrensverkets ställningstagande som publicerades i juli är faktura-finansieringslösningar inte automatiskt otillåtna enligt UTP-lagen men de kan vara det beroende på hur de utformas i det enskilda fallet.

Varken avtalad eller faktisk betaltid får vara längre än 30 dagar och det är betalning till leverantören, inte finansiären, som ska ske inom denna frist. Enligt Konkurrensverket ska hela beloppet vara leverantören tillhanda i rätt tid men det är tillåtet att ta ut en finansieringsavgift om leverantören erhåller en proportionerlig motprestation. Ställningstagandet är ganska kortfattat och innehåller inte några detaljerade riktlinjer om vad som utgör en proportionerlig motprestation men Konkurrensverket uttalar bland annat följande:

”Vid bedömningen kan exempelvis nuvärdesberäkning, enligt vilken en tidigare betalning är mer värd än en senare eftersom den förbättrar leverantörens likviditet, vara en relevant faktor. [...] Ett mervärde skulle kunna utgöras av anslutning till en finansieringstjänst genom vilken leverantören erhåller större flexibilitet att bestämma när betalningar sker. En betalning som leverantören har rätt att erhålla först dag 30 med avdrag för en finansieringskostnad ger dock knappast ett mervärde för leverantören.” (vår understrykning).

UTP-lagen ger utrymme för flexibilitet vad gäller annulleringar och ändringar av beställningar

Konkurrensverket uttalade i juni att UTP-lagen inte hindrar att köpare, med leverantörens samtycke, ändrar en beställning med kortare varsel än 30 dagar vid felbeställningar (t.ex. vid beställning av fel förpackningsstorlek). För köpare som bedriver

¹ [Läs mer i Delphis nyhetsbrev från juni här.](#)

verksamhet i form av restaurang, annat serveringsställe eller catering finns en specialregel – för dessa gäller fem dagars varsel vid annullering. Det är dock förbjudet för köparen att ensidigt genomdriva en sådan ändring och enligt Konkurrensverket skulle troligen även en ensidig avbeställning av en del av orden vara förbjuden. Konkurrensverket har för avsikt att återkomma med ytterligare vägledning i denna fråga i form av ett ställningstagande.² Konkurrensverket påminner samtidigt om att lagen inte förbjuder leverantörer att på eget initiativ justera vissa villkor för en order eller för den delen att helt ställa in en leverans. Däremot kan detta, beroende på omständigheterna, utgöra ett avtalsbrott.

Offentliga aktörer som tillhandahåller hälso- och sjukvård ska betala inom 30 dagar (dock inte enligt UTP-lagen)

Konkurrensverket påtalade i september att de hade uppmärksammat att offentliga organ som tillhandahåller hälso- och sjukvård förvisso är undantagna UTP-lagens förbud mot att betala senare än 30 dagar men enligt räntelagen ska erlägga betalning till näringsidkare inom 30 dagar från det att näringsidkaren framställer krav på betalning. Bristande efterlevnad av denna regel faller dock utanför ramen för Konkurrensverkets tillsyn enligt UTP-lagen.³

Konkurrensverkets tillsynsärenden

Inledande kommentarer

Under året som gått har Konkurrensverket hunnit fatta beslut i åtta tillsynsärenden, vilka finns publicerade på myndighetens hemsida.⁴ Ärendena har avsett frågor om kortare annulleringstid än 30 dagar hos kommuner, krav på ersättning för försämring och förlust (s.k. krossersättning) för en dagligvaruaktör och betaltider för potatisodling. Samtliga tillsynsärenden har avslutats utan åtgärd från Konkurrensverket.

Avslutade tillsynsärenden om avbeställningstider

Samtliga tillsynsärenden sedan vårt senaste nyhetsbrev har avsett kommuners tillämpning av kortare annulleringstid än 30 dagar. Konkurrensverket har förvisso

konstaterat överträdelser av UTP-lagens förbud mot detta men valt att avsluta ärendena utan åtgärd med hänvisning till att kommunerna redan hade vidtagit eller meddelat att de har för avsikt att vidta rättelse. Tre av dessa granskningar var en uppföljning till de förfrågningar till ett antal offentliga aktörer som Konkurrensverket skickade ut i mars i år. Se mer under rubriken *Kunskapsbrister om UTP-lagen bland offentliga inköpare* nedan.

Övriga nyheter från Konkurrensverket

Inköpsallianser och UTP-lagen

Konkurrensverket har uppmärksammat att det förekommer diskussioner om s.k. inköpsallianser och UTP-lagstiftningens tillämplighet. En inköpsallians kan t.ex. bestå av dagligvarukedjor som går samman på internationell nivå för att kunna förhandla fram förmånliga rabatter för sina medlemmar. Enligt Konkurrensverket har inköpsallianser historiskt sett bedömts mot bakgrund av konkurrenslagstiftningen.⁵ Det har nu uppkommit frågor om inköpsallianser kan omfattas av t.ex. förbudet mot kommersiella repressalier i UTP-direktivet när inköpsalliansen inte genomför några egna köp. Konkurrensverket har dock tyvärr inte tagit ställning till denna fråga och känner inte heller till att någon tillsynsmyndighet i ett annat medlemsland har gjort det.⁶ Förhoppningsvis kommer det att publiceras mer vägledning framöver.

Delårsrapport om Konkurrensverkets arbete med otillbörliga handelsmetoder

Konkurrensverket presenterade i september en delårsrapport om myndighetens arbete med anledning av UTP-lagen. Myndigheten konstaterade att den förvisso har ett stort fokus på att sprida kunskap om lagstiftningen men att utredningar av potentiella överträdelser och ställningstaganden i principiellt intressanta frågor utgör kärnan i dess arbete. Enligt Konkurrensverket har myndigheten vidare fått in en strid ström av tips om misstänkta överträdelser och hittills har det inte av resursskäl prioriterat bort något ärende. Konkurrensverket har dock noterat att flera av de mer centrala förbudena i

² [Läs mer här.](#)

³ [Läs mer här.](#)

⁴ [Läs mer här.](#)

⁵ [Läs mer här.](#)

⁶ [Läs mer här.](#)

UTP-lagen ännu inte varit föremål för granskning, inklusive förbudet mot kommersiella repressalier.

Det internationella samarbetet inom EU

Medlemsländernas tillsynsmyndigheter samlades i juni för att utbyta erfarenheter och diskutera samarbetet och hantering av gränsöverskridande frågor. En utmaning som diskuterades var tillsynsmyndigheternas gemensamma erfarenhet av att leverantörer, trots möjligheten att vara anonym, drar sig för att anmäla överträdelse av lagstiftningen.⁷ I september träffades även tillsynsmyndigheternas högsta chefer för att diskutera liknande frågor – bl.a. vilket lands lag som ska användas och vilken myndighet som ska vara ansvarig för utredningen i tillsynsärenden när en köpare och en leverantör har sina säten i olika länder. Tyvärr har några slutsatser från dessa mycket intressanta diskussioner inte redovisats. Vid mötet tillsattes dock ett antal arbetsgrupper med ansvar för att fördjupa arbetet i vissa konkreta frågor. Förhoppningsvis resulterar gruppernas arbete i mer konkreta ställningstaganden.

Kunskapsbrister om UTP-lagen bland offentliga inköpare

Konkurrensverkets genomförde under våren en undersökning av kännedomen om UTP-lagen bland 15 slumpvist utvalda offentliga organisationer. Resultatet indikerade att det finns vissa brister i detta avseende och ledde till att tillsynsärenden mot tre kommuner angående avbeställningar inleddes (se ovan under rubriken *Avslutade tillsynsärenden om avbeställningstider* ovan).⁸ Myndigheten uppmanar offentliga köpare att i synnerhet sätta sig in i om deras verksamhet omfattas av UTP-lagen, om de produkter som köps in utgör livsmedelsprodukter, om det finns skrivningar om kortare avbeställningstider än 30 dagar i avtal, om betaltider som överstiger 30 dagar tillämpas och om verksamheten överlag har tillräcklig kunskap om lagstiftningen.

Konkurrensverket har även påbörjat ett arbete med att ta fram riktad vägledning till offentliga inköpare om otillbörliga handelsmetoder och har för avsikt att bjuda in till regelbundna "öppet hus"

⁷ [Läs mer här.](#)

⁸ [Läs mer här.](#)

i form av webinarier för att besvara frågor och ge vägledning.⁹

Inga indikationer på att UTP-lagen påverkar lokala inköp negativt

Konkurrensverket har genomfört en marknadsstudie i vilken ett 30-tal slumpmässigt utvalda lokala livsmedelsbutiker kontaktades i syfte att få en uppfattning om UTP-lagen hade påverkat butikernas lokala inköp. Under beredningen av UTP-lagen framfördes nämligen farhågor från dagligvaruhandelns sida om att lagstiftningen skulle ha en hämmande effekt i detta avseende. Resultatet av undersökningen indikerade förvisso att UTP-lagen upplevs som krånglig och svårtolkad men endast en butik angav att lagstiftningen hade minskat dess lokala inköp.¹⁰

Skillnader i medlemsländernas implementering av UTP-direktivet

Konkurrensverket har jämfört implementeringen av UTP-direktivet i Sverige, Danmark, Finland, Tyskland, Polen och Irland. Till skillnad mot i Sverige där lagstiftningen som huvudregel är tillämplig för alla köpare och säljare – oavsett aktörernas storlek¹¹ – tillämpar dessa länder i varierande utsträckning möjligheten till trappstegsmodell som anges i UTP-direktivet. Trappstegsmodellen innebär förenklat att leverantörer endast har rättigheter i förhållande till köpare med en högre årsomsättning än leverantören.¹²

I Finland gäller lagstiftningen i förhållande till köpare med en årsomsättning som överstiger två miljoner euro i deras affärsrelationer med leverantörer med en mindre omsättning. Leverantörer med en årsomsättning överstigande 350 miljoner euro skyddas inte heller i förhållande till köpare med en större omsättning.

I Danmark gäller lagen som utgångspunkt samtliga köpare oavsett omsättning. Köpare med en omsättning på upp till två miljoner euro omfattas dock inte av reglerna om betalfrister. Det finns även lättnader i dessa regler om leverantörens omsättning överstiger 350 miljoner euro.

⁹ [Läs mer här.](#)

¹⁰ [Läs mer här.](#)

¹¹ Av 2 § i den svenska UTP-lagen följer att köpare med en årsomsättning som inte överstiger två miljoner euro (omsättning inom samma koncern liksom vid ett inköpssamarbete ska därvid räknas samman) undantas från lagens tillämpning.

¹² [Läs mer här.](#)

Reflektioner om året som gått

Konkurrensverket har varit förhållandevis aktiv under året som gått. Myndigheten har bl.a. hunnit publicerat ett antal formella ställningstaganden, kommit med allmänna råd och fattat beslut i ett antal tillsynsärenden. Än så länge har verket fokuserat på att informera om och utbilda i UTP-lagen och inga förelägganden eller sanktionsavgifter har utfärdats. Vi kan dock förvänta oss att det kommer sådana beslut. Inte minst vid upprepade överträdelser eller om Konkurrensverket märker att den tillämpade hållningen inte ger önskad effekt bland köpare. Konkurrensverkets framtida agerande kan även komma att påverkas av ambitionerna att samverka med andra medlemsländers tillsynsmyndigheter.

Vad som kan tyckas förvånande är att endast ett av de åtta hittills avgjorda tillsynsärendena avser en aktör inom dagligvaruhandeln medan fem rör kommuner och två rör potatisinköpare. Avsaknaden av klagomål mot dagligvaruhandeln tror vi snarast visar att få leverantörer vill ta en öppen strid med sina köpare. Samtidigt får vi hoppas att reglerna trots allt har haft viss avhållande effekt på dagligvaruhandeln. Att det förekommer så många ärenden mot kommuner beror på att Konkurrensverket har gjort en särskild granskning avseende annulleringar hos offentliga aktörer som kommenteras ovan.

Många leverantörer vi har varit i kontakt med vittnar om att köpare i allmänhet har tagit till sig av lagstiftningens mer uppenbara regler (t.ex. reglerna om betaltider och annulleringar) men att det fortsatt finns meningsskiljaktigheter i andra frågor. Vi ser därför ett fortsatt behov av vägledning i form av ställningstaganden och rättspraxis. En fråga som vi tror att många är särskilt intresserade av är hur förbudet mot kommersiella repressalier ska tolkas. Även Konkurrensverket verkar ha uppmärksammat att det är en regel av central betydelse. Myndigheten är dock delvis beroende av tips för att utreda överträdelser av UTP-lagen och driva rättspraxis framåt. Det kan som framgått ovan göras anonymt (enligt Konkurrensverket har flertalet tillsynsärenden inletts efter anonyma tips)¹³ men utan leverantörers aktiva medverkan

tror vi tyvärr att det kan dröja innan vi får veta mer om hur förbudet mot kommersiella repressalier ska tolkas.

Nyligen avslutades även Konkurrensverket en enkätundersökning riktad mot leverantörer i livsmedelskedjan angående förekomsten av otillbörliga handelsmetoder. Det ska bli mycket intressant att ta del av leverantörernas syn på hur köpare anpassat sig till UTP-lagen ett år efter att den trädde i kraft.

Liksom tidigare uppmanar vi leverantörer att fortsätta att bevaka att deras rättigheter respekteras genom att granska avtal (särskilt när befintliga avtal blir föremål för omförhandling), bevaka ageranden, vid behov med hjälp av advokat, och i samråd med sina köpare hitta kommersiellt gångbara lösningar. Köpare behöver samtidigt säkerställa att de efterlever kraven för att undvika sanktioner. Även om det ännu inte har utdömts några sanktionsavgifter kommer det säkerligen att ske framöver. Vi bevakar utvecklingen och återkommer med ytterligare uppdateringar.

¹³ [Läs mer här.](#)

Elisabeth Eklund / Partner / Advokat
+46 709 25 26 08 elisabeth.eklund@delphi.se

Adam Odmark / Senior Associate / Advokat
+46 709 25 25 28 adam.odmark@delphi.se

Delphi

delphi.se